

## ПЕДАГОГІЧНА ТА ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

УДК 159.923.2:378.011.3-051:378.014.6

DOI <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2021.3.15>

Білозерська С. І.

*кандидат психологічних наук, доцент,  
доцент кафедри психології*

*Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*

### АКСІОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

#### AXIOLOGICAL GUIDELINES FOR IMPROVING THE QUALITY OF PEDAGOGICAL EDUCATION

Контент-аналіз джерел дозволив стверджувати, що ціннісний (аксіологічний) підхід значною мірою реалізується у сучасній теорії і практиці вищої педагогічної освіти. Саме аксіологічний підхід до професійної педагогічної підготовки передбачає формування у студентів системи ціннісних орієнтацій, які задають загальну спрямованість інтересам і прагненням особистості, ієрархію індивідуальних переваг, мотиваційну програму діяльності і, зрештою, визначають рівень готовності майбутнього фахівця до реалізації життєвих і професійних планів.

У статті доводиться думка, що процес ціннісного становлення майбутнього вчителя на етапі професійно-педагогічної підготовки передбачає цілеспрямований, систематичний рух через пізнання, ціннісне осмислення й оцінку до творчого перетворення знань, формування здатності до постійного саморозвитку і самовдосконалення, а сформовані ціннісні орієнтації є основою формування ціннісного ставлення особистості до майбутньої педагогічної діяльності.

Охарактеризовано групи базисних цінностей університетської освіти: академічні, цінності особистісного зростання і благополуччя, соціальні цінності, організаційні цінності.

Виділено чотири стадії аксіологізації педагогічної освіти (адаптації, орієнтації суб'єктності, персоналізації), які, на нашу думку, виступають аксіологічними орієнтирами підвищення якості педагогічної освіти. Оволодіння майбутніми педагогами аксіологічними знаннями, вміннями на кожній із вказаних стадій забезпечать гармонійне ставлення особистості до власного життя і педагогічної діяльності завдяки формуванню цілісного уявлення про світ, себе та інших, актуалізуючи суб'єктну позицію з метою побудови власної траєкторії освіти для саморозвитку, досягнення успіху в навчальній, науковій, професійній діяльності. Поряд з тим аксіологічний підхід дозволяє визначати стратегію і перспективи розвитку педагогічної системи, розкривати духовно-моральний, особистісно-професійний потенціал особистості та змістовно наповнювати освітній процес на основі цінностей.

**Ключові слова:** аксіологізація, аксіологічний підхід, суб'єктність, персоналізація, педагогічна діяльність, цінності, ціннісні орієнтації.

A content analysis of the sources allowed us to state that the value (axiological) approach is largely implemented in modern theory and practice of higher pedagogical education. It is the axiological approach to professional pedagogical training that involves the formation of students' value orientations, which set the general focus on the interests and aspirations of an individual, the hierarchy of individual preferences, motivational program and, ultimately, determine the level of readiness of future professionals to implement life and professional plans.

The article argues that the process of value formation of the future teacher at the stage of professional and pedagogical training involves purposeful, systematic movement through cognition, value comprehension and evaluation to the creative transformation of knowledge, the formation of the ability to continuous self-development and self-improvement and the formed value orientations are the basis for the formation of the value attitude of the individual to future pedagogical activity.

The groups of basic values of university education are characterized, which include academic values, the values of personal growth and well-being, social values, and organizational values.

There are four stages of axiologization of pedagogical education (adaptation, subject orientation, personalization), which, in our opinion, are axiological guidelines for improving the quality of pedagogical education. The future teachers' axiological knowledge and skills, at each of these stages, will ensure a harmonious attitude of an individual to their own lives and pedagogical activities, through the formation of a holistic view of the world, themselves and others, updating the subjective position to build their own trajectory of education for self-development, achieving success in educational, scientific, and professional activities. At the same time, the axiological approach helps determine the strategy and prospects of development of the pedagogical system, reveal the spiritual, moral, personal and professional potential of the individual and fill the content of the educational process on the basis of values.

**Key words:** axiologization, axiological approach, subjectivity, personalization, pedagogical activity, values, value orientations.

**Вступ.** Аксіологічний (ціннісний) підхід у системі сучасної освіти є актуальним і належить до проблем ідеологічного характеру. Зміни у соціальній сфері, з одного боку, викликають знецінення традиційних соціальних, особистісних, професійно-педагогічних цінностей, ціннісних установок, на які була

орієнтована освітня сфера. З іншого боку, саме ці зміни є передумовою створення та розвитку нового рівня ціннісної свідомості та самосвідомості особистості, визначають необхідність впровадження в освіту аксіологічного підходу. Як зазначає М. Боршевський: «Демонізація системи ціннісних

орієнтацій як основи демократизації освіти і виховання – це, звичайно, складний і тривалий процес, що забезпечує йому цивілізоване гуманістичне спрямування» [2, с. 145]. Складність зазначеного вченим процесу полягає в тому, що сучасний етап розвитку української освіти характеризується не простою зміною моральних підвалин, а почасти їх несумісністю з усталеними стереотипами суспільної свідомості. Демонізація ціннісних орієнтацій, на нашу думку, відкриває великі можливості для гуманізації і демократизації освіти, але тільки в тому разі, якщо її замінює інша, справді гуманістична, яка консолідує суспільну мораль.

Ціннісний вакуум наповнення змісту вітчизняної освіти аксіологічною основою у ситуації соціокультурної і освітньої кризи є надзвичайно актуальним. Аксіологічне знання, яке дозволить зберегти традиційні морально-духовні, соціальні, гуманістичні цінності вітчизняної психолого-педагогічної теорії та практики і ефективно використовувати їх у модернізації сучасної української педагогічної освіти, забезпечить формування ціннісних орієнтирів подальшого розвитку освіти.

Отже, аксіологічний підхід в освіті в нових умовах набуває особливого значення. Він пов'язаний з обґрунтуванням пріоритетних ціннісних і цільових орієнтирів освітньої діяльності, надає освітній концепції сенс, мету, методи, принципи, ідеали, формує моральні аксіологічні орієнтири сучасної освіти.

**Виклад основного матеріалу.** Аналізуючи основні напрями аксіологічного підходу, можна переконатися в тому, що такий підхід дозволяє вирішити два основні завдання в процесі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів. Перше завдання полягає у формуванні ціннісних орієнтацій майбутнього педагога на гуманістичній основі, яке знаходить своє вираження в ціннісному відношенні до особистості і здоров'я майбутніх учнів. Друге завдання полягає у формуванні ціннісного ставлення до своєї майбутньої професії, яке може бути виражене в розумінні педагогічних, особистісних, професійних цінностей.

Особливу важливість аксіологічного підходу до змісту освіти підкреслює М. Племенюк. Вчена наголошує, що нині освітній процес – це основна можливість виховати у студентів духовні, гуманістичні та ціннісні якості. На думку автора, аксіологічний підхід служить сполучною ланкою між прагматичним та культурологічним підходами у формуванні змісту освіти [10].

Спираючись на таке трактування, можна стверджувати, що аксіологічний підхід підвищує соціальну роль педагогічної освіти, оскільки педагогічної діяльності притаманний ціннісно орієнтований характер, адже тут поняття «людина» сприймається як вища соціальна цінність. Цінним для майбутнього вчителя може бути все, що буде життєво важливим капіталом у його особистому та професійному розвитку.

Як зазначає В. Артемов, «ключове завдання освіти полягає у формуванні нового життєствердного духо-

вного настрою і відповідного розуміння ціннісних пріоритетів, здатних надати сенс і значення особистісному і соціальному буттю. Однак справа побудови і освоєння соціального порядку лежить на плечах людини, яка добровільно вибирає позитивний вимір культури у вигляді таких цінностей, як добро, свобода, відповідальність, праця, справедливість, істина. Такі цінності якраз і становлять досить міцні і рятівні стіни, що дозволяють людині встати на повний зріст як особистість і суб'єкт соціальної творчості. Результатом, відповідно, стає хороше соціальне самопочуття людини. Що стосується особистісної перспективи, то вона немислима поза процесом соціокультурного розвитку» [1, с. 163]. Отже, питання визначення змісту педагогічних цінностей загалом і цінностей педагогічної діяльності зокрема є нині особливо важливим.

Однією з найважливіших сфер самореалізації особистості, як відомо, є професійна сфера. Невипадково цю сферу дослідники часто називають провідною в житті дорослої людини. Так, А. Маркова вважає, що саме в праці як у провідній діяльності «найбільш яскраво і значимо проявляються і формуються специфічні людські цінності» [7, с. 95]. Оскільки ціннісне ставлення формується в процесі діяльності і реалізується через діяльність, то студент може вибрати мету, сформулювати стратегію майбутньої поведінки, виходячи з індивідуальної системи цінностей.

Основна проблема ціннісних орієнтацій студентства полягає в принципіальній їх поляризованості, яка чинить безпосередній вплив на формування їхньої ціннісної спрямованості. Саме тому освітній процес необхідно вибудувати таким чином, щоб у його рамках майбутній фахівець міг усвідомити соціальне функціонування цінностей, побачити варіативність цінностей професійної діяльності, співвіднести їх з культурними нормами, дати рефлексивну оцінку власним ціннісним уявленням і орієнтаціям.

Пріоритетними напрямами вдосконалення навчального процесу в рамках аксіологічного підходу стає його індивідуалізація та активізація з урахуванням особистих здібностей та інтересів студентів, а також інтенсифікація на основі перенесення центру тяжіння на самостійну роботу та активні методи навчання. У цьому полягає вирішення проблеми аксіології на індивідуальному рівні, яке дозволить знайти стабільність нових позитивних цінностей суспільства та інституту освіти зокрема.

У формуванні змісту освіти аксіологічний підхід визначає й умови емоційно-ціннісного переживання і ціннісного становлення особистості у системі освіти. Загальний шлях формування емоційно-ціннісного ставлення до педагогічної діяльності означає не закладання готових мотивів і цілей у свідомість студента, а необхідність постановки його в такі умови і ситуації розгортання активності, де бажані мотиви і цілі відклалися і розвивалися б з урахуванням і в контексті минулого досвіду, індивідуальності, внутрішніх прагнень, переконань самого студента. Тому професійна освіта повинна створити

умови для аксіологічного самовизначення, що підкреслюється в роботах М. Гінзбурга, І. Ткачової, А. Маркової, М. Племенюк, В. Сластєніна, Е. Шиянова та ін. [3; 13; 12; 14].

Освіта виступає і компонентом культури, є засобом передачі цінностей, освоєння яких дає можливість пристосовуватися до умов оновлюваного соціуму, здатність проявляти активність у нових нестандартних ситуаціях, дає можливість розвивати власну позицію і нарощувати морально-духовний, аксіологічний потенціал. Саме переорієнтація змісту дисциплін на виділення інформації, що відноситься до формування аксіологічного ядра української культури, і зокрема до особистісно-професійних переконань, виступає однією з умов формування ціннісних орієнтацій майбутнього педагога.

Доцільним, на наш погляд, є орієнтація студентів на домінуючі цінності, пов'язані з їхньою пізнавальною діяльністю. Вчені стверджують, що гуманітарне знання за своєю природою аксіологічне, тобто його призначення для людини визначається перш за все ціннісними основами [1; 5].

Ціннісне ставлення до дійсності, пізнавальна діяльність та її результат пов'язані з когнітивним знанням та мають чітко виражені ціннісні характеристики. З огляду на це базовим фундаментом особистісно-професійного становлення майбутнього фахівця є залучення студентів до знання як цінності, яка забезпечує успіх професійної діяльності. Тут необхідно сформувати усвідомлене та позитивне ставлення студентів до пізнавальної діяльності як педагогічної цінності, спрямованої на духовно-теоретичне засвоєння навколишньої дійсності.

На думку В. Сластєніна та Г. Чижакової, в ієрархії цінностей освіти можна акцентувати увагу на таких її видах, як: домінуючі цінності (знання, пізнавальна діяльність, пізнавальна активність, спілкування), нормативні (стандарты, моральні норми та принципи), стимулюючі (педагогічні методи, технології, засоби контролю), супутні (спрямовані на якість пізнання: навички навчання, розуміння об'єктів і явищ, що вивчаються) цінності, які тісно пов'язані між собою і разом становлять основу педагогічної аксіології [11]. Як бачимо, саме знання вчені визначають як одну з пріоритетних, домінуючих цінностей, оскільки різні його форми ціннісно зумовлені, адже за своєю природою вони забезпечують вибір альтернатив у процесі будь-якої діяльності.

Оскільки знання виступають результатом пізнання, то сам процес пізнавальної діяльності, який забезпечує формування різних видів знань: понять ідей, теорій, концепцій, набуває ціннісного характеру.

Пізнавальна діяльність завжди виступає як така, що передбачає наявність активності суб'єкта діяльності, що підкреслює ще одну особливість аксіологічного знання. Воно завжди виступає як продукт суб'єкт-об'єктних і суб'єкт-суб'єктних відносин. Адже суб'єктивність забезпечує ставлення до об'єкта пізнавальної діяльності та до іншого суб'єкта – учасника навчально-пізнавальної діяльності – як до

цінності: реальної або потенційної, позитивної або негативної. Така особливість підкреслює значимість спілкування, як зазначає Е. Шиянов, оскільки засвоєння студентами знань відбувається перш за все у процесі спілкування з викладачем, студентами. Без спілкування неможливим є сам процес навчально-пізнавальної діяльності [14].

У такому контексті реалізація потреб індивіда у спілкуванні і професійному самовираженні як один зі способів розкриття свого потенціалу зумовлена складним комплексом психологічних установок і уявлень, рівнем домагань і потреб в особистісно-професійному розвитку. І якщо розглядати етапність формування особистісно-професійних уявлень і потреб індивіда, то найважливішим інститутом професіоналізації, а отже, і механізмом формування особистісно-професійних цінностей є система професійної освіти. В умовах посилення інтеграційних тенденцій у побудові освітнього процесу, а також реалізації аксіологічного підходу особливої актуальності набуває розгляд діалектичної єдності формування особистісно-професійних цінностей студента, під якими ми будемо розуміти діалектичну єдність особистісних і професійних цінностей особистості, що зумовлює формування професійних компетенцій майбутнього педагога та професійного навчання.

Крім того, наявність знань у студентів як певної систематизованої інформації – це лише перша сходинка в їхньому професійному становленні та надалі важливо сформувати в них позитивне ставлення до знань, дати можливість спроектувати їх на майбутню професійну діяльність, тобто сформувати потенційну готовність до дії на основі отриманих знань.

Б. Лихачов дійшов висновку про можливе розмаїття основ, що живлять потенціал аксіологічних орієнтирів. Визначаючи аксіологічні орієнтири педагогічної освіти, необхідно врахувати сформульовані Б. Лихачовим закони освіти і дії виховних цінностей: закон докорінної зміни цінностей відповідно до нового характеру суспільних відносин; закон психологічної та історичної ієрархічності у суспільній свідомості і педагогічній діяльності [4].

З точки зору цих законів випливає, що якщо особистісно-професійні цінності у майбутнього педагога будуть сформовані, то він буде краще здійснювати свою діяльність, позаяк буде автентичним, толерантним, здатним виявляти емпатію і безоцінність, свободу і відповідальність, творити добро, вірити, любити, що є важливим для ефективної реалізації професійної діяльності.

Вибудовуючи стратегію розвитку університетської освіти, необхідно зосередитися на визначенні базових цінностей університетської освіти, які діють на кожному етапі професіоналізації як моральні імперативи та є основою для самоорганізації і саморозвитку педагогічної діяльності, взаємодії викладача та студента. В контексті дослідження ми акцентували увагу на таких групах цінностей університетської освіти, як:

– академічні цінності (інституційна незалежність; фундаментальність; академічна свобода;

академічна солідарність (колегіальність); сприяння зростанню інновацій; професійна компетентність; нові парадигми викладання і дослідження; академічна відповідальність; єдність освітнього та дослідницького процесу; академічна мобільність; критичне мислення; наставницька модель взаємин «викладач–студент» (долучення до наукових шкіл); міждисциплінарність досліджень; міжнародне співробітництво викладачів; елітарність університетської освіти);

– цінності особистісного зростання і благополуччя (самовизначення; самореалізація; індивідуальність; суб'єкт-суб'єктні відносини; безперервність освіти; адекватність поведінки людини у середовищі і конкретних (педагогічних) ситуаціях; професійна мобільність; психічне, психологічне, соціальне, фізичне та духовне здоров'я; корпоративність; конкурентоспроможність випускника);

– соціальні цінності (свобода, демократія; відкритість; соціальна справедливість; толерантність; етичність; культурне розмаїття; соціальна відповідальність; патріотизм; громадянська свідомість; національний характер);

– організаційні цінності (прийняття рішень на основі узгодження думок та інтересів; свобода у здійсненні наукових досліджень; статусна ієрархія, заснована на принципі наукового авторитету; технологізація освітньої діяльності; стандартизація якості освіти (освітніх програм); створення матеріальних цінностей і знань; конкурентоспроможність університету; доступність освітніх програм для іноземних студентів; стратегічне партнерство університету і бізнес-структур).

Усвідомлення студентом цінностей університетської освіти є умовою формування особливого ціннісного ставлення до своєї професійної діяльності. Будучи суб'єктом пізнання, спілкування, творчості, майбутній фахівець педагогічної сфери ціннісне ставлення до професії розглядає як результат розуміння здобутих знань, навичок та умінь, позаяк у межах аксіологічного підходу кожен учасник освітнього процесу визнається активним ціннісно-мотивованим суб'єктом діяльності.

Реалізація аксіологічного підходу у педагогічному процесі вищої освіти дає чітке визначення цінностей як основи його реалізації. Спираючись на виділені нами цінності університетської освіти, нами проаналізовано стадії аксіологізації педагогічної освіти (див. таб. 1), які передбачають розвиток ціннісної системи особистості залежно від мети, від наявних умов, від переходу ціннісних орієнтацій у новий якісний стан. Аксіологічна освіта як результат оволодіння цінностями є підсумком присвоєння ціннісних орієнтацій, які перетворюються на потужний регулятор діяльності особистості; є актуальною характеристикою особистості, в якій відбувається не тільки об'єктивна цінність особистості, а й потенціал до аксіологічного саморозвитку.

Виділяючи адаптацію як певну стадію аксіологізації педагогічної освіти студентів, ми спиралися на твердження вчених, які зазначають, що адаптація передбачає не тільки засвоєння та прийняття певних соціальних норм, а передбачає прояви гнучкості й ефективності у разі зустрічі з новими і потенційно непередбачуваними умовами, а також здатність надавати подіям бажаний для себе напрям [6; 8; 12]. У цьому сенсі адаптація означає, що студент успішно користується створеними умовами для здійснення своїх цілей, цінностей і прагнень. Така адаптація може спостерігатися в будь-якій галузі діяльності і характеризується успішним прийняттям рішень, проявом ініціативи і ясним визначенням власного майбутнього. В цьому визначенні міститься ідея активності особистості.

Стадія адаптації майбутнього вчителя до професії педагога призводить до успішної орієнтації в пізнанні, розвиває педагогічну рефлексію, комунікативні вміння; сприяє адаптованості, впевненості в професійному виборі. Вивчення ціннісних орієнтацій молоді дає можливість виявити ступінь їх адаптації до нових соціальних умов й особливості формування інноваційного потенціалу.

Другою стадією аксіологізації є названа нами стадія орієнтації. Результатом проходження такої стадії є ціннісне «самовизначення» студента. Самовизначення особистості може бути визначене як

Таблиця 1

## Аксіологізація педагогічної освіти

Стадія	Характеристики
Адаптації	гнучкість і ефективність до прийняття соціальних норм; успішне прийняття рішень, прояв ініціативи і ясне визначення власного майбутнього; здатність надавати подіям бажаний для себе напрям; розвиток педагогічної рефлексії, комунікативного вміння; соціальна адаптованість, впевненість у професійному виборі.
Орієнтації	ціннісне «самовизначення» студента-майбутнього вчителя; здатність до самостійної побудови своєї професійної діяльності та осмислення і регулювання життєдіяльності відповідно до ціннісних орієнтацій; процес і результат пошуку людиною соціального, професійного, особистісного статусу в житті.
Суб'єктності	усвідомлення студентами сенсу, мети, основних завдань та ресурсів університетської освіти; значущість та прийняття «значущих Інших»; створення власного референтного кола для спілкування, взаємодії.
Персоналізації	активність включення індивіда у систему соціальних зв'язків; здатність бути особистістю; академічна зрілість майбутнього педагога.

готовність людини будувати своє життя відповідно до своєї індивідуальності; як здатність до саморегуляції і як спосіб взаємодії особистості і суспільства. Найбільш загальним у психолого-педагогічній науці є розуміння самовизначення і як здатності до самостійної побудови своєї професійної діяльності та осмислення і регулювання життєдіяльності відповідно до ціннісних орієнтацій [3; 14].

Основою самовизначення особистості виступає ціннісно-сміслові самовизначення, тобто співвіднесення себе із загальнокультурними людськими цінностями з метою виділення та обґрунтування власної життєвої позиції. Концепція ціннісного самовизначення, на думку М. Гінзбург, породжує і зумовлює самовизначення особистості у соціальній, професійній, сімейній та інших сферах життя людини і суспільства [3].

Проблема ціннісного самовизначення посідає важливе місце в аксіологічній парадигмі університетської освіти. Ціннісне самовизначення як психолого-педагогічний феномен являє собою процес набуття особистістю сенсу, цілей і ресурсів для життєдіяльності. Ціннісне самовизначення як новоутворення студентського віку передбачає формування нового світогляду завдяки формуванню цілісного уявлення особистості про світ і усвідомлення свого місця в ньому. Передумовою формування самовизначення виступають ціннісні орієнтації, які передбачають майбутнє і необхідні для набуття сенсу і постановки мети, а також способів її досягнення. Побудова образу «Я-педагог» для студента неможлива без пошуку, оцінки, вибору і проєкції еталонного образу, ідеалу педагога. Проєкція образу майбутньої педагогічної діяльності як продукту самотворення, аналіз та побудова життєвої перспективи також потребує прийняття рішень, оцінки, вибору та екстраполяції себе в майбутнє.

Ціннісне самовизначення студента як результат орієнтації та як особлива стадія аксіологізації може бути назване центральною стадією, яка забезпечує орієнтацію студента у світі цінностей професії, загальнолюдських цінностей, цінностей української культури.

Наступним аксіологічним індикатором якості університетської освіти, на наш погляд, є стадія суб'єктності студента як цілісна аксіологічна характеристика особистості, що розкривається в продуктивності діяльності, в ціннісно-смісловій самоорганізації поведінки. Суб'єктність студента – основа засвоєння і використання ним наукових знань, методологічних і технологічних засобів вирішення власних освітніх і професійних завдань. Рушійною силою формування суб'єктності є ціннісне самовизначення як процес набуття студентом сенсу, цілей і ресурсів університетської освіти.

Особливий інтерес являють цінності у сфері міжособистісних стосунків та цінності, спрямовані на власне Я, точніше, на їх взаємозв'язок. З точки зору аналізу проблеми становлення суб'єктивності саме цінності задають вектор розвитку суб'єктивності та смислового забарвлення.

Суб'єктність проявляється не тільки в пізнавальному відношенні до світу, але і в ціннісному відношенні до інших людей. Становлення суб'єктності студента відбувається через ставлення до нього «значимого Іншого». Функції «значимого Іншого» щодо «Я» студента пов'язані з визначенням і посиленням його суб'єктних характеристик. Саме створення власної референтної групи із «значущих Інших» вказує на зародження та становлення суб'єктності. Розширення такого референтного кола є передумовою для саморозвитку, самопізнання, самоосвіти і самореалізації майбутнього вчителя.

Виділення як завершального етапу аксіологізації педагогічної освіти стадії персоналізації базувалось на методологічно обґрунтованому та введеному А. Петровським науковому терміні «персоналізація». Потреба в персоналізації – це потреба «бути особистістю» – забезпечує активність включення індивіда у систему соціальних зв'язків, у загальну практику і разом з тим виявляється детермінованою «цими соціальними зв'язками, породжується поділом праці у суспільстві, громадськими відносинами, що складаються об'єктивно, незалежно від волі індивіда» [9, с. 138]. Прагнення включити своє «Я» у свідомість, почуття і волю «Інших» за допомогою активної взаємодії та спілкування, обговорюючи власні інтереси і бажання та досягнувши успіху, задовольняє тим самим потребу у персоналізації. Однак задоволення потреби, як відомо, породжує нову потребу більш високого порядку і цей процес не є кінцевим.

Таким чином, в єдності з потребою в персоналізації, що є джерелом активності суб'єкта, як її передумовою, так і результатом виступає соціально генерована, власне людська здатність бути особистістю. У загальній логіці нашого дослідження ми позначаємо, що розвиток аксіологічного, морально-духовного потенціалу особистості на цій стадії набуває якісно нову форму – академічної зрілості майбутнього педагога. Саме академічна зрілість проявляється як стан, на який спрямовані прагнення або які задовольняють наші потреби. При цьому підходить цінністю може бути властивість, авторитет, знання, краса; позитивна оцінка об'єктів навколишнього світу, що відображає схвалення їх властивостей; критерії, на підставі яких позитивно оцінюються предмети; явища.

Таким чином, нині у сучасному освітньому процесі зростає роль аксіологічного підходу. У зв'язку з цим саме ставлення до людини як найвищої цінності має стати метою навчання фахівця в галузі освіти під час навчання у вищій, і це завдання не менш важливе, ніж озброєння його відповідними професійними знаннями.

**Висновки.** Аксіологічний підхід – це свого роду філософсько-психологічна стратегія, яка заснована на ідеї пріоритету загальнолюдських цінностей і самооцінки кожної людини та визначає перспективи подальшого вдосконалення освіти; оптимального використання педагогічних ресурсів відповідно до сучасного суспільства. Встановлено, що

у сучасних умовах реформування суспільства особливо актуальним є питання впровадження аксіологічного підходу у професійну підготовку майбутніх учителів. Це пов'язано з тим, що, по-перше, саме в період навчання у виші у майбутнього вчителя виробляється власна система особистісних та професійних цінностей. По-друге, загальна спрямованість ціннісних орієнтацій учителя багато в чому визначає загальний характер навчальної взаємодії з учнями. По-третє, проблема цінностей у сфері освіти має свою специфіку, яка проявляється у її прикладному аспекті, оскільки педагогам необхідно не лише визначити провідні цінності педагогічної

взаємодії, а й знайти ефективні засоби їх передачі молодим людям.

Аксіологічними орієнтирами якості університетської освіти, на наш погляд, є креативна, інтерактивна та інноваційна педагогічна діяльність, яка спрямована на заохочення студентів педагогічних вищих навчальних закладів до цілеспрямованого входження у систему цінностей як універсальних соціокультурних орієнтацій. Виділені стадії аксіологізації педагогічної освіти дозволяють знайти ресурси для нового, якісного рівня сучасної освіти, стати стартовою точкою для досягнення успіху у взаємодії студента і викладача – головних суб'єктів університетської освіти.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Артемов В.М. Свобода и нравственность. Минск : Белорусский Дом печати. 223 с.
2. Боришевський М.Й. Психологічні закономірності розвитку духовності особистості : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2011. 200 с.
3. Гинзбург М.Р. Путь к себе. Москва : Педагогика, 1991. 160 с.
4. Лихачев Б.Т. Педагогика : курс лекцій. Москва : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2010. 647 с.
5. Лейчук А.О. Формування ціннісних основ гуманістичної позиції майбутніх педагогів. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. пр. Київ; Житомир : Волинь, 2003. Кн. 2. 368 с.
6. Кузьмина Н.В. Акмеологическая концепция развития профессиональной компетентности в вузе : монография. Санкт-Петербург : Изд-во НУ «Центр стратегических исследований», 2012. 200 с.
7. Маркова А.К. Психология профессионализма. Москва : Межд. гуман. фонд «Знание», 1996. 309 с.
8. Митина Л.М. Психология профессионального развития учителя. Москва : Флинта, 1998. 236 с.
9. Петровський А.В., Ярошевський М.Г. История и теория психологии. В 2-х т. Т. 2. Ростов-на-Дону : Феникс, 1996. 414 с.
10. Племенюк М.Г. Аксиологический подход в формировании содержания образования в высшей школе. *Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена*. Санкт-Петербург, 2008. № 11(68). С. 60–68.
11. Слостенин В.А. Введение в педагогическую аксиологию : учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений. Москва : Академия, 2003. 192 с.
12. Слостенин В.А. Аксиологические основы педагогики. / В.А. Слостенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов. Москва : Школа-Пресс, 1998. 512 с.
13. Ткачова І.О. Аксіологічний підхід до організації педагогічного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі : монографія. Луганськ : ЛНПУ ім. Тараса Шевченка; Харків : Каравела, 2006. 300 с.
14. Шиянов Е.И. Гуманизация педагогического образования: состояние и перспективы. Москва : Ставрополь, 1991. 252 с.